

.....
signar p.
heinesen

Ver til reiðar!

Soleiðis ljóðar loysanarorðið hjá skotum kring allan heimin. Nu møguleikin fyri oljuvinnu stendur fyrri durum, er vert at hava hetta loysanarorðið í huga.

Men eru vit til reiðar? Ein oljuvinna á føroyskum øki avirkar so mangt. Við tí kunneika, sum eg higartil havi nomið um evnið, siggi eg serliga try má ovast á breddanum.

Tað fyrsta er umhvørvið. Hetta er ein spurningur um at lata næsta ættarlið landið í tí standi, sum verandi ættarlið fekk tað - ella betri. Hetta er ein spurningur um at rudda upp eftir sær bæði so og so.

Annar spurningurin er, hvat vit gera, um einans gass verður funnið og ongin olja. Soleiðis sum víðurskiptini eru í lótni, so kann tað gerast trupult at sleppa av við gassið - og skjótt kann tað vera, at vit standa einsamøll eftir við einum størum trupulleika.

Hetta er ein rakstrarspurningur. Hetta er ein spurningur um at fáa burturúr. Men hann stendur ovast á breddanum, tí hann flytir sjálva høvuðsuppgávuna hjá føroyska samfelagnum. Oljuvinnan skapar sjálf eitt stórt vinnuligt tryggt. Hetta trygt skulu vit laga til okkara samfelag, so vit kunnu liva við henni. Verður einans gass funnið, so er skjótt, at tað verður okkara uppgáva at vera við í rakstrinum og finna marknaðir fyri hesum gassi.

Hesi báðir spurningarnir eru stórir og tydingarmiklir, men í hesi grein verða teir ikki viðgjørðir meira. Tann fyrsti spurningurin er so sjálsagdur, at tað skal vilja illa til, um hann ikki verður viðgjørður so væl, sum tað er menntiskjaliga møguligt. Annar spurningurin er 'just bad luck' og í hesi grein verður sæð burtur frá hesum møguleika eins og tað verður sæð burtur frá at ongin olja finst - men tá er ju ongin trupuleiki.

Hin triði spurningurin, og tann, sum skal viðgerast í hesi grein, er spurningurin um at taka við eini oljuvinnu útán at lata føroyskt vinnulív undir føroyskari leiðslu doyggja heila-deyðan.

Á sama hátt sum umhvørvið, spurningurin, er hetta eisini ein spurningur um at lata næsta ættarlið landið í tí

standi, sum verandi ættarlið fekk tað - ella betri. Vit finga eitt samfelag við virknum vinnulívi undir føroyskari leiðslu, eitt samfelag við profitt-eindum.

Eyðkenni við profitteindini er, at hon sækir vinnumøguleikar, eisini tá ið tað ljóðar í teim møguleikum, sum hon fyrr dúvaði á. Profitteindirnar eru nasarnar í einum virknum vinnulívi. Nasarnar, sum lukta nýggjar leiðir.

Megna vit at lata teimum, sum koma áttana oljutiðna, eitt samfelag við profitteindum - ella verður tað eitt samfelag, har føroyingar verða húsakallir hjá utlendskum bóndum á føroyskari jørð?

Verður tað eitt samfelag, eins og vit kenna tað frá smábýgdunum, har bygdafolkini eru uppsitarar til uttanbyggjajørð?

Lat okkum eina løtu fyrigykla okkum, at olja verður funnin á føroyskum øki.

Tann 29. oktober 1974 helt Mikkjal Helmsdal, sáli og fyrrv. landsverkfyrirgjörður, ein fyrilestur um hansara hugleiðingar um oljumlíð.

Hann visir tá á triggjar høvudsleiðir:

1) Onki loyvi verður givið til oljuleiting.

2) Loyvi til leiting, men ongan aktivitet í landinum ella

3) at taka við oljuvinnuni í fullan mun

Teir báðar fyrru møguleikarnar heldur Mikkjal ikki vera realistiskar. 25 ár eru farin síðan hesin fyrilestur var hildin. Hvarja leið halda vit í lótni? Ella gongur ein partur av samfelagnum tá eini leiðina og ein annar partur aðra leið? Ella er tann leiðin, sum vald er, uttaloð av veruleikanum?

Soleiðis sum eg siggi veruleikan, so er tað størsta vandamálið í eini oljuvinnu, sum rakar samfelag okkara í fullan mun, okkara profitteindir.

Síðan tíðliga í 1800-talinum hava vit roynt at byggja føroyskar profitteindir, føroyskt vinnulív við føroyskari leiðslu. Hoast nógvar brotasjögvar hesa halvuðru öld, so eru føroyskar profitteindir til enn í føroyska vinnulívinum.

Men í eini oljuvinnu verða umstøðurnar heilt óðrvisi. Vit eru ein tjóð við bert 43.000 fólki, harav eini 20.000 í arbeiðsørum aldri. 5-6000 arbeiða í fiskivinnuni, 6000 í tí

almenna sektorinum og eini 6000 í aðrari vinnu. Einir 2-3000 eru arbeiðsleys.

Ein møgulig oljuvinna skal ikki verða so heilt stór, fyrr enn hon í vavi er sambærilig við føroyska vinnu alla, sum hon er.

Tá er skjótt at bera so í bandi, at øll tey frægastu fólkin í teim ymsu vinnugreinunum fara yvir í eina oljuvinnu, eftirsum lónarlagið og arbeiðsumstøðurnar helst verða væl frægari enn tað, sum føroysk vinna kann bjóða.

Hvar eru tá tey føroysku vinnuvirkini? Hvønn møguleika hava tey tá?

Á utlendskum máli nevna tey hetta 'brain drainage'. Hetta tykir mær at vera størsta vandamálið við eini oljuvinnu á føroyskum øki.

Við tað at lónarlag og prísiga verða ávirkað uppelt, er eisini trupult at finna sær føroysk virki í kapping við onnur lond á øðrum økjum enn just í olju - har prístyrkið fær sína kraft.

Tað verður helst eisini ein heilt onnur fiskivinna enn hana, sum vit kenna frá teim seinnu árunum, um vit koma inn í eina oljuvinnu.

Tað er sostatt av alstórum tydingi, at vit ikki einvegis royna at fáa føroyska arbeiðsmegi inn í oljuvinnuna. Tað kann kanska vera gott hjáputur, men verður tað reglan heldur enn undantakið, so er skjótt trupult at fáa tað føroyska vinnulívið at virka.

Sagt við øðrum orðum, so er høvuðsuppgávan - sjálv missionin - hjá føroyingum í eini

møguligari oljuvinnu ikki at fáa oljuna upp - ta uppgávuna hava onnur. Missionin hjá føroyingum er at leiða føroyskar profitteindir, føroysk vinnuvirki undir føroyskari leiðslu, inn í oljuvinnuna, so langt sum hon nu einaferð kann koma.

Setir hetta so stór krøv til oljufelagini, at tey ikki halda seg til at vera við - ja, so er betri, at ongin oljuvinna kemur higartil lands. Lat so eitt annað ættarlið taka tøk við hesi royndini. Oljan liggur gott.

Vit mega bera so í bandi, at reglan verður, at føroyingar arbeiða í føroyskum virkjum undir føroyskari leiðslu í eini oljuvinnu.

Hetta setir stór krøv, bæði til umstíting, til lætting, til vinnulív og til tann einstaka.

Hetta krevur nevniliga, at vit bæði fáa høvi til at vera við - og at vit megna uppgávuna, sum vit eru við í. Og tað setir krøv til okkara morál, at vit skilja okkum tøla til at gerast stramenn ella annað slag av hentum idiotum.

Tann størsta tydingin hevur tað, at føroysk virki fáa høvi til at verða við. Hetta merkir í praksis, at myndugleikarnir bera so í bandi, at tey fáa fyrstarætt, ta um seruppgávur ræður og at tey sleppa at royna seg longu í teim fyrstu leikunum.

Hetta krevur í fyrsta lagi, at myndugleikarnir gera oljufelagnum greitt, at hetta er eitt tydingarmikið samfelagssjónarmið, sum tey skulu hava í huga, um tey ætla sær higartil lands at arbeiða. Litil ivi er

Ver til reiðar í eini møguligari oljuvinnu er spurningurin um, at hver kennir sitt pláss í manngarðinum um føroysk vinnuvirki, føroyskar profitteindir

um, at oljufelagini skilja støðuna, men tey hava fyrri neyðini at fáa greið signal frá myndugleikunum, soleiðis at tað ber teimum til at skilja millum samfelagslig áhugamal og vanliga peningagramma atferð hjá einstaklingum, stovnum ella felögum.

Vit kunnu taka dømi í Lopransboringini, har utlendsk jøðla varð sett at standa fyrri hesum rættunga áhugaverda projekti, sæð við føroyskum eygum.

Fyri tey, hvørs mission er at fáa oljuna upp, var høvuðsuppgávan at fáa upplýsingar til vega. Tí settu utlendsk oljufeløg pening av til uppgávuna. Men fyrri okkum føroyingar er missionin ikki at fáa oljuna upp. Missionin er at bera so í bandi, at føroysk vinnuvirki fáa høvi til at virka í eini oljuvinnu og annars at fáa sum frægast burturúr til Føroyar.

Strategiski tydingurin av Lopransboringini kann ikki undirmetast. Í fyrsta lagi var hetta ein boring niður á 3-4.000 m, sum í sær sjálvum krevur serliga tøkni, ið er sam-

